

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การศึกษาประวัติศาสตร์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตนั้น สามารถศึกษาได้จากแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ไม่ว่าจะเป็น โบราณสถาน พิพิธภัณฑสถาน อนุสรณ์สถาน พงสาวดาร บันทึก จดหมายเหตุ รวมทั้งข้อมูลที่เป็นบุคคล ซึ่งจะทำให้ทราบถึงเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น เช่น เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เหตุการณ์ทางสังคม การศึกษสงคราม การเมืองการปกครอง หรือบุคคลสำคัญ เนื้อหาเหล่านี้ เป็นข้อเท็จจริง มีเหตุ มีผล และมีหลักฐานที่พิสูจน์ได้

นอกจากการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว งานเขียนประเภท นวนิยาย ที่มีเนื้อหาอิงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์หรือที่เรียกว่านวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ก็ทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงเหตุการณ์สำคัญๆในอดีต ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของนวนิยายเรื่องนั้นๆ ถึงแม้ว่าวรรณกรรมไม่สามารถเป็นภาพแทนของสังคม โดยส่วนรวมไม่ได้ทั้งหมด แต่เป็นภาพสะท้อนของเหตุการณ์ หรือเรื่องราวของกลุ่มคนได้ดังที่ สิทธา และกุลทรัพย์ (2515 : 443) ได้กล่าวว่า

การแต่งวรรณคดีประวัติด้านนั้น ผู้แต่งจะเลือกใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ เฉพาะที่ผู้แต่งสนใจเป็นบางส่วน บางตอนของเหตุการณ์ ไม่ใช่ข้อเท็จจริงทั้งหมด บางครั้งถ้าข้อมูลนั้นมีหลักฐานอ่อนเชิงประวัติศาสตร์ ผู้แต่งก็อาจจะใช้จินตนาการของตนเสริมแรง ข้อมูลให้นำต้นตื้นเร้าใจ ดังนั้นการเชื่อหลักฐานต่างๆ ทางประวัติศาสตร์ ของวรรณคดี จึงต้องมีการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ผู้อ่านต้องแยกแยะให้ออกว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ส่วนใดเป็นจินตนาการของผู้แต่ง

ภาพของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนมาจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์นั้น ผู้เขียนต้องอาศัยการสื่อสารออกมาจากตัวอักษรเพื่อให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของเหตุการณ์ ที่ผู้เขียนตั้งใจบันทึกไว้ในงานเขียนของตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่าต้องทำให้ผู้อ่านเห็นภาพพจน์จากงานเขียนชิ้นนั้น ปรีชา (ม.ป.ป.: 215) กล่าวว่า

การใช้ภาพพจน์ (Figure of speech) เป็นวิธีใช้ภาษาซึ่งคำหรือสำนวนที่ใช้มีความหมายไม่ตรงตามตัวหนังสือ การใช้ถ้อยคำในลักษณะดังกล่าว ทำให้ผู้ฟังเกิดจินตภาพ (Image) หรืออารมณ์บางอย่างซึ่งยากแก่การบรรยายด้วยการใช้ภาษาอย่างตรงไปตรงมา

สุวีพัฒนา (2540: 10) กล่าวว่า “จินตภาพ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Imagery หมายถึงการใช้คำศัพท์พิเศษ ซึ่งในที่นี้หมายถึงการใช้คำ การใช้ความเปรียบ และสัญลักษณ์ในการเขียนชั้นหนึ่งๆ เพื่อแทนความคิด อารมณ์ และประสบการณ์ด้านความรู้สึก อันก่อให้เกิดภาพในจิต หรือ ข้อคิด

คลฤทัย (2540: 7) ให้ความหมายของคำว่าจินตภาพไว้ว่า “จินตภาพ” หมายถึง การใช้คำศัพท์พิเศษ ในงานเขียนชั้นหนึ่ง เพื่อแทนความคิด อารมณ์ และประสบการณ์ทางด้านความรู้สึก และก่อให้เกิด ภาพในจิตข้อคิด ซึ่งการใช้คำพิเศษได้แก่ การเล่นเสียงสัมผัสคล้องจอง และจังหวะ การสรรคำ การสร้างประโยค การใช้ภาพพจน์ เป็นต้น

การสื่อสารโดยการใช้ภาษาจินตภาพนั้น ไม่เพียงแต่จะปรากฏในงานเขียนประเภทนวนิยายเท่านั้น แต่ รำเพย (2542: 45) ยังได้ศึกษาลักษณะการสื่อภาษาจินตภาพจากวรรณกรรมร้อยกรองอีสาน โดยกล่าวว่า

วรรณกรรมร้อยกรองอีสาน ทั้ง 15 เรื่องล้วนมีลักษณะเด่นด้านวรรณศิลป์ ใช้ถ้อยคำภาษาที่ประณีตไพเราะ มีความหมายลึกซึ้งกินใจ ความงามของภาษาจะปรากฏอยู่ในบทชมโฉม ชมธรรมชาติ ชมบ้านเมือง บทบรรยาย เหตุการณ์ต่างๆ บทบรรยายอารมณ์ และความรู้สึก...ศิลปะในการเลือกใช้ภาษาเพื่อสร้างจินตภาพของกวีอีสานแยกลักษณะตามท่วงทำนองแต่ ได้เป็น 2 ประเภทคือ การกล่าวแบบตรงไปตรงมา และการสร้างภาพพจน์...

จากที่กล่าวมาแล้วนั้น การใช้ภาษาสื่อจินตภาพ ถือเป็นศิลปะการประพันธ์ที่ทำให้งานเขียนมีคุณค่า มีความงดงามทางด้านภาษา อีกทั้งยังสามารถแสดงความสามารถในการประพันธ์ ของกวี สิ่งสำคัญของการใช้ภาษาสื่อจินตภาพอีกประการหนึ่งก็คือ ภาษาจินตภาพนั้นสามารถทำให้ผู้อ่านงานเขียน ได้มองเห็นภาพความงดงาม ภาพเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผู้เขียนต้องการถ่ายทอดมายังผู้อ่าน โดยเฉพาะงานเขียนที่ได้บันทึกเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผู้อ่านไม่เคยพบเจอมาก่อน เช่น การใช้

ภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ผู้เขียนต้อง พยายามสื่อภาพในอดีตผ่านตัวอักษร ออกมาให้ผู้อ่านได้มีความรู้สึก มีอารมณ์ร่วมไปกับเหตุการณ์นั้น หรือกล่าวได้ว่า ผู้เขียนต้อง พยายามใช้ภาษาที่สื่อจินตภาพออกมาได้นั้นเอง เช่นการบรรยาย สถานที่ที่เรียกว่า “คุก” ในสมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น จากนวนิยายเรื่องรัตนโกสินทร์ ดังนี้

“สภาพของสถานที่นั้นทั้งน้ำขะแยง ทั้งน้ำสมเพชเวทนา ในเมื่อถึงตอน กลางคืนผู้คุมจะคล้องโซ่ที่ติดกับตรวนสวมข้อเท้าของนักโทษเอาไว้กับเสา ใส่กุญแจ หอยโข่งคอกใหญ่นักโทษก็นอนจมสิ่งปฏิกูลอย่างนั้น ไม่มีทางหนีไปไหนได้”
(ว.วินิจฉัยกุล, 2543: 115)

หรือการบรรยายเกี่ยวกับบรรยากาศทั่วไปที่ปรากฏในท้องเรื่อง

เวลานั้นมีดสนิทแล้ว กลิ่นดอกไม้ไทยที่ปลูกใส่กระถางไว้รินรวยมาตามลม แสงตะเกียงเริ่มวอมแวมขึ้นในห้องน้อยของแม่ช้อง แต่ในส่วนอื่นๆของบ้านคูเจียบเจียบ และมีดสั่ว เพราะว่าอาการป่วยของคุณพระที่ทรุดลงอย่างมากในระยะหลังนี้ ทำให้คน ในบ้านต่างอยู่ในความวิตกทุกข์ร้อน หมดกะจิตกะใจจะจุดไฟเล่นมโหรีกันอย่างรื่นรื่นเหมือน สมัยก่อน (ว.วินิจฉัยกุล, 2543: 237)

หรือการใช้ภาษาจินตภาพในการสื่ออารมณ์หรือความรู้สึกของตัวละคร นวนิยายอิง ประวัติศาสตร์เรื่อง สี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ได้บรรยายถึงการเปลี่ยนแผ่นดินจาก รัชกาลที่ 6 เป็น แผ่นดินในรัชกาลที่ 7 ดังนี้

...วันคืนนั้นก็ล่วงเลยไปกลายเป็นเดือนปีโดยไม่รู้ตัว และเหตุการณ์ต่างๆ ที่บังเกิดขึ้นแก่ตัวพลอยเอง นับตั้งแต่ผลัดแผ่นดินใหม่เป็นแผ่นดินที่สามในชีวิต หรือ รัชกาลที่ ๗ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นั้น ก็ดูจะเกิดขึ้นโดยรวดเร็วในลักษณะที่ยุ่งเหยิง สับสนอลเวง จนบางครั้ง พลอยแทบจะไม่สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์นั้นๆ ได้ถูกต้อง...
(คึกฤทธิ์. 2531: 770)

การผลัดแผ่นดินจากแผ่นดินในรัชกาลที่ 7 มาเป็นแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 8

การปลดแผ่นดินใหม่จากรัชกาลที่ ๗ มาเป็นรัชกาลที่ ๘ นั้นดูเจียบเหงา
 ในสายตาของพลอย เพราะเป็นการปลดแผ่นดินทางกฎหมาย โดยที่รัชกาลก่อนยังมีได้
 เสด็จสวรรคต และพระเจ้าอยู่หัวแผ่นดินใหม่ก็ยังทรงพระเยาว์ และประทับอยู่ต่างประเทศ
 เพราะฉะนั้น การปลดแผ่นดินจึงเป็นไปได้โดยเจียบเจียบ ปราศจากพิธีต้อง ไม่มีงานพระ
บรมศพ ไม่มีงานไว้ทุกข์ทั้งเมือง ไม่มีงานพระบรมราชาภิเษกทุกอย่างเหล่านี้ เป็น
 สัญลักษณ์ของการปลดแผ่นดินตามความรู้สึกเชื่อถือของพลอย เมื่อปราศจากสิ่งเหล่านี้
 พลอยก็พลอยคิดไปได้เรื่อยๆว่า ทุกอย่างยังเหมือนเก่าไม่มีเปลี่ยนแปลง...
 (ลี้กฤทธิ. 2531: 938)

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์นั้น นอกจากจะสร้างความเพลิดเพลิน ความสนุกสนาน หรือสื่อ
 อารมณ์ต่างๆ ให้กับผู้อ่านแล้วนั้น สิ่งสำคัญที่ผู้อ่านได้รับอีกสิ่งหนึ่งคือ ภาพเหตุการณ์ในอดีตไม่ว่า
 จะเป็นเหตุการณ์ด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ เหตุการณ์ทางด้านสังคมวัฒนธรรม การเมืองการ
 ปกครอง หรือการศึกษาสงคราม ภาพเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้ เกิดจากจินตภาพที่ผู้อ่านได้รับจากการใช้
 ภาษาในการแตงนวนิยายนั่นเอง

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะของภาษาจินตภาพในนวนิยายอิง
 ประวัติศาสตร์ นวนิยายที่จะนำมาวิจัยในครั้งนี้ คือนวนิยายเรื่องขุนศึก ของ ไม้ เมืองเดิม(เล่ม1-10)
 กษัตริยาของทมยันตี รัตนโกสินทร์(เล่ม 1-2) ของ ว. วินิจฉัยกุล สี่แผ่นดิน(เล่ม 1-4) ของ ม.ร.ว.
 คึกฤทธิ์ ปราโมช และ นวนิยายเรื่อง ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน (นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทางการ
 เมือง) ของวินทร์ เลียววาริณ ทั้งหมดจำนวน 5 เรื่อง (18 เล่ม) เหตุที่เลือกนวนิยายดังกล่าวเนื่องจาก

ขุนศึก ประพันธ์โดยไม้ เมืองเดิม เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์สมัยกรุงศรีอยุธยาในสมัย
 ของพระบาทสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และเป็นนวนิยายที่มีจำนวนครั้งการตีพิมพ์มากเรื่องหนึ่ง
 คือพิมพ์ถึง 12 ครั้งด้วยกัน นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่ประพันธ์โดยไม้เมืองเดิมนั้น มีทั้งหมด 9
 เรื่องด้วยกัน หนึ่งในนั้นคือ เรื่องขุนศึก ทั้งนี้มีความโดดเด่นด้านการใช้สำนวนโวหารในการแตง
 ซึ่งมีผู้กล่าวถึงนวนิยายเรื่องขุนศึกดังนี้

...ที่เกี่ยวกับสำนวนโวหาร นิยายเรื่อง “ขุนศึก” ไม้เมืองเดิม จะใช้การพรรณนา
 โวหาร และบรรยายโวหาร การพรรณนาโวหารจะแสดงความเปรียบเทียบ โดยนำชื่อของ
 คำ สัตว์ และสิ่งของอย่างเดียวกันมาเปรียบเทียบกัน ... ไม้เมืองเดิม ยังแพรวพราวไปด้วย

การเล่นคำในประโยคคล้ายร้อยกรองสัมผัสอักษร โดยเน้นจังหวะ และทั้งน้ำหนักของคำ ให้อยู่ที่คำที่มีเสียงเดียวกัน หรือคำที่เล่นสัมผัสอักษรนั้นๆ (คณะบรรณาธิการแพรว สำนักพิมพ์. 2548: 185) เช่น

เรไรมแม่เอื้อมไปที่กลอนประตูก้อยสำนักกล้าหาญโดยวางสติว่ารอบเรือนภายนอกนั้นก็
ล้วนฝูงทาสบริวารล้อมอยู่ตามกำซั้มมารดา จึงอดใจจะแเง้มพอดตรวจให้แน่อีกครั้งมิได้
จึงลอคมิพันชะงักมอง แม่สาวข้าหลวงก็ชะงัก สิ้นสติใจหวัดงปีศาจมาชะงัก หลอนเอา
นึ่งจึงชาตลอคตัวมิได้สติ (ไม้เมืองเดิม. 2548: 202)

นอกจากนี้ จตุพล (2548: 186-187) ยังได้กล่าวถึง ส่วนวนในการแตงนวนิยายเรื่องขุนศึก ของไม้เมืองเดิมไว้ดังนี้

“ไม้ เมืองเดิม” ยังใช้โวหารอธิพจน์ หมายถึงโวหารหรือพรรณนาภาพที่เกินความเป็นจริง เพื่อเป็นการเน้นความรู้สึกหรือเน้นอารมณ์เป็นสำคัญ เช่น

อกกูก็คงจะเป็นฝักดาบให้สวม แน่
ผิดกูรีท่วมพันหัว
มึงแอบประพฤติตนมิเจียมตน อยู่แผ่นดินจะไผ่ฝ่าปีนวิมานมิเกรงหวาย

เรื่องการลำดับประโยค ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่ง กล่าวคือเป็นการนำคำขยาย และคำบอกจำนวนไว้หน้าคำนาม เช่น

นานเดือนที่ห่างรัก เพียงแต่เพิ่งเห็นหน้าก็เสมือนจะยั่วน้ำใจขุนให้พล่าน ยิ่งเห็นศึกแม่เอ๊ย
ทัพอื่นหงสาวดีก็ละเลิกด้วยมือพี่แล้ว แต่ศึกเรไรพี่น้องช่างใหญ่หลวงนัก ยิ่งนาน

เดือนนานปี ก็ดูเหมือนพ่ายแพ้จักตกแก่เสมาฝ่ายเดียว

มากคำที่บุรุษสั่งเสียให้คอยเขาจกั่มหน้าไปก่อนและอีกมากคำที่ข้าหลวงสาวสวยด้วย
ตำหนักพระหลานเธอกำซั้มให้เกิดมานะ

นอกจากถ้อยคำ ส่วนวน และโวหาร ที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่ใครก็ไม่อาจ
สามารถลอกเลียนแบบได้แล้ว ยังมีกลวิธีทางนิยายของไม้ เมืองเดิม ที่สำคัญอีกหลายประการ ซึ่งได้
มีผู้ทำวิทยานิพนธ์คือ สุวรรณ เชื้อนิล เรื่อง “จินตนาการ ของไม้เมืองเดิม ในนิยายอิงพงศาวดาร

เรื่อง ขุนศึก (คณะบรรณาธิการแพรวสำนักพิมพ์, 2548: 189 อ้างถึงใน ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ, สำนักพิมพ์มติชน, 2546)

ส่วนเรื่อง กษัตริยา เป็นเรื่องราวสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสองขัตติยนารี คือ พระวิสุทธิกษัตริย์ และ พระสุพรรณกัลยา ทั้งสองพระองค์ทรงมีความเกี่ยวเนื่องกับประวัติศาสตร์ของไทย เป็นเหตุการณ์ในช่วงพุทธศักราช 2106 ก่อนเสียกรุงศรีอยุธยา นวนิยายเรื่องกษัตริยานี้ ประพันธ์โดย ทมยันตี ซึ่งทมยันตียังได้ประพันธ์ นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ไว้หลายเรื่องด้วยกัน อาทิ อตีตา แก้วกัลยา อธิราชา พยัคฆราชชาวลาช หรือการเขียนประวัติศาสตร์สากล ก็มีเรื่อง รัศมีจันทร์ ที่กล่าวถึงลัทธิธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนเทพเจ้าที่เกี่ยวข้อง ชาวอียิปต์ หรือเรื่อง ชูวดารา เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ปนกับโรแมนซ์ ที่กล่าวถึงฟาโรห์หญิงของอียิปต์

...กษัตริยายังได้รับประทาน คำนิยาม จากทูลกระหม่อมหญิง อุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดีในด้านการประพันธ์ไว้ว่า เมื่อได้อ่านแล้ว กษัตริยา เป็นผลงานที่จะปลุกจิตสำนึกของคนไทยทั้งชาติ ให้รำลึกถึงคุณของแผ่นดิน และดำรงตนให้มีคุณค่าต่อสังคม เพราะกว่าเราจะได้รับเอกราชและเป็นอยู่อย่างเช่นทุกวันนี้ บรรพบุรุษของเรา ได้ทุ่มเทและเสียสละให้แก่เรารุ่นหลังอย่างมากมายมหาศาล (ทมยันตี, 2546: คำนิยาม)

รัศมีชนกบรรณาธิการสำนักพิมพ์แพรว ได้กล่าวถึง กษัตริยาไว้ในบทบรรณาธิการของนวนิยายเรื่องนี้ไว้ว่า กษัตริยา เป็นกระจกเงาให้คนไทย ทุกคนมองย้อนไปในอดีต...การรักษาบ้านถนอมเมืองบนราชบัลลังก์แห่งพระมหาชรรมราชา และพระวิสุทธิกษัตริย์นั้น ท่านทุกข์ระทมเพียงไร แลในความเป็นพระราชธิดา...พระสุพรรณกัลยา ท่านขมขื่นเพียงไหน และในดวงหฤทัยแห่งองค์นเรศวรเจ้า ที่ตลอดพระชนมชีพ ใช้สิ้นป่าแทนตำแหน่ง ใช้สิ้นดินแทนพระราชอาสน์แทนบรรทม...(ทมยันตี, 2548)

การใช้สำนวนภาษาในนวนิยายเรื่องกษัตริยานั้น ผู้แต่งได้ใช้คำที่ทำให้เกิดจินตภาพ ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพในสมัยนั้นได้ เช่น การใช้คำขยายให้ได้ความรู้สึกและเห็นภาพชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ท้าวทองพระโรง เจ็บบกริบ มุขอำมาตย์หมอบนุ่ง ล้วนก้มหน้า มิใช่เพราะหวาด
ต่อพระราชสาสน์อันอ่อนหวานอ้างทางพระราชไมตรี หากแฝงราโชบายลึกล้ำจาก
หงสาวดีที่ว่าความที่อ้างถึงพลายศรีมงคลกับพลายมงคลทวีป ส่งเจตนาทวนความหลัง
(ทมยันตี, 2548: 4)

หรือการใช้คำบอกลักษณะ หรือกิริยาของตัวละครประกอบบทสนทนา เพื่อให้ผู้อ่านได้
มองเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

“แม่ ลูกไปไหนกันมา” พระกุมารวางพระหัตถ์พระมารดา แล่นไปจับข้อพระกรพระบิดา
เขย่าแรงๆ ได้ในฐานะ ลูกรัก “มีอะไร ทางอยุธยาบอกอะไร เราจะรบกับใครจ๊ะ”
พระบิดาก็มพระพักตร์ทอดพระเนตร
“ถามจบหรือยัง” “แม่ว่าพม่าเอาแต่ได้ เอาแต่ได้เรื่องอะไรจ๊ะ”
ดวงเนตรดำ คม ที่พระมารดาเคยรับสั่ง ขณะนี้ดวงเนตร เอาเรื่อง แล สบเนตรพระบิดา
ร้อนรน (ทมยันตี, 2548 : 34)

รัตนโกสินทร์ เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ ที่ให้ภาพกรุงรัตน โกสินทร์ตอนต้นในช่วง
รัชกาลที่ 1-3 ประพันธ์โดย ว.วินิจฉัยกุล ซึ่งผู้แต่งได้กล่าวถึงการประพันธ์นวนิยายเรื่องนี้ไว้ว่า นว
นิยายเรื่อง รัตนโกสินทร์ นี้ แต่งขึ้นด้วยจุดประสงค์ที่จะแสดงให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ในอดีตของ
ไทยเมื่อเกือบสองร้อยปีก่อน ในช่วงก่อนที่วิทยาการทางตะวันตกหรือเทคโนโลยีที่ทันสมัยต่างๆ
จะเข้ามาเกี่ยวข้อง สภาพชีวิตแบบไทยดังกล่าวนับว่าเป็นเรื่องที่ห่างไกลจากความเข้าใจของคนไทย
ในปัจจุบันออกไปทุกทีนับว่าน่าเสียดายมาก เพราะการดำเนินชีวิตตั้งแต่รัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 3
นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจและควรแก่ความภูมิใจในหลายประการ(ว.วินิจฉัยกุล, 2543)

นอกจากนี้ นวนิยายเรื่องรัตน โกสินทร์ ยังได้เป็นนวนิยายที่ได้รับรางวัลดีเด่นจาก
คณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี 2530 นอกจากนี้
กระทรวงศึกษาธิการยังกำหนดให้ใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทย ในระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลาย สำหรับปีการศึกษา 2532 และ ได้รับคัดเลือกให้เป็นหนังสือ 500 เล่มหนังสือดีสำหรับ
เด็กและเยาวชน จากโครงการคัดสรรหนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชนสมาพันธ์องค์กรเพื่อพัฒนา
หนังสือและการอ่านอีกด้วย

สี่แผ่นดิน เป็นนวนิยายที่มีเนื้อหาบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่มีช่วงระยะเวลาต่อจาก เรื่องรัตนโกสินทร์ คือบันทึกเหตุการณ์ในช่วงรัชกาลที่ 5-8 ประพันธ์โดย ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช สี่แผ่นดิน ได้รับคัดเลือกให้เป็นหนังสือร้อยเล่มที่คนไทยควรอ่าน เคอิโกะ โยชิกาวา ผู้แปลสี่แผ่นดินเป็นภาษาญี่ปุ่น ซึ่งได้รับรางวัล Japan Translation Culture Prize ได้ถือว่างานชิ้นนี้เป็น “มาสเตอร์พีซ” ของผู้เขียน เป็นทั้งวรรณกรรมชิ้นเยี่ยมของไทย และเป็นเสมือน “ไทยเอ็นไซโคลพีเดีย (พิเคราะห์คึกฤทธิ์พินิจสี่แผ่นดิน, 2539: 7)

รัฐจวน อินทรกำแหง ได้กล่าวถึง สี่แผ่นดินว่า ความรู้ในเรื่องภาษาในสี่แผ่นดินนั้น การใช้ภาษาที่ถูกต้องตามฐานะของตัวละครและตามกาลเทศะ เป็นส่วนช่วยสนับสนุนให้นวนิยายนั้นมีความสมจริงขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย... บทสนทนาระหว่างตัวละครมีชีวิตและมีมากพอที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกเหมือนนวนิยายเรื่องนี้มีการเคลื่อนไหวได้... เช่น เสด็จรับสั่งเมื่อตอนที่แม่พาลอยเข้าไปถวายตัวว่า “หน้าตาน่าเอ็นดู สวยกว่าแม่อีก ผิวพรรณดีสมเป็นลูกพระน้าพระยา” (รัฐจวน, 2539: 97)

สี่แผ่นดินยังเป็นนวนิยายอีกเรื่องหนึ่งที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นหนังสือ 500 เล่ม หนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชน จากโครงการคัดสรรหนังสือดีสำหรับเด็กและเยาวชนสัมพันธ์องค์กรเพื่อพัฒนาหนังสือและการอ่านอีกด้วย โดยได้กล่าวว่า สี่แผ่นดินเป็นนวนิยายขนาดยาวที่รวบรวมรายละเอียดเบื้องหลังประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้น... โดยมีเหตุการณ์ต่างๆ มากมายและมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายอย่าง ซึ่งส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย ประสบเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่ต่างๆ จนเห็นความเป็นอนิจจังของสังคมไทย... (ริสรวล, 2542: 228)

ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน เป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์การเมืองของไทย ประพันธ์โดย วินทร์ ธิยวาทิน ซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์ประเภทนวนิยายในปี พ.ศ. 2540 วินทร์ ธิยวาทิน นักเขียนซีไรต์สองรางวัลเป็นนักเขียนร่วมสมัยเป็นนักทดลองทางวรรณศิลป์ รุ่งฤทัย สัจจพันธ์ได้กล่าวว่า นวนิยายเรื่องประชาธิปไตยบนเส้นขนานเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเรื่องหนึ่งของวินทร์ที่ประสานศิลปะของงานเขียนนวนิยายเข้ากับงานเขียนเรื่องสั้นและสารคดีเขาใช้เรื่องสั้นหักมุม 11 เรื่อง เรียงร้อยกันเป็นนวนิยาย และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือใน นวนิยายอันเป็นเรื่องจินตนาการคิดแต่งด้วยรูปภาพบุคคลและเหตุการณ์จริงในประวัติศาสตร์เป็นลักษณะของสารคดี (รุ่งฤทัย, 2544: 767)

...นอกจากนี้ทางสำนักพิมพ์ดอกหญ้าได้กล่าวถึง นวนิยายเรื่องประชาธิปไตยบนเส้นขนานไว้ว่า เปรียบเสมือนกระจกบานใหญ่ที่สะท้อนภาพวงล้อประวัติศาสตร์การเมืองไทยในช่วงหกสิบปีที่ผ่านมา แนวคิดประชาธิปไตยที่เปลี่ยนแปลงไปในแต่ละยุค คุณคั่งเส้นตรงสองเส้นที่วิ่งขนานกัน จะมีบ้างไหมที่สักวันหนึ่งมันจะเบียดตัวรวมเป็นเส้นเดียวกัน! (วินทร์, 2540: คำนำ)

นวนิยายทั้ง 5 เรื่องที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาการใช้ภาษาจินตภาพในครั้งนี้นั้นกล่าวได้ว่าเป็นนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่บันทึกช่วงเวลาหรือเหตุการณ์สำคัญต่างๆที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นในเหตุการณ์และสถานการณ์ที่ต่างกันออกไป กล่าวคือ ขุนศึก และกษัตริย์ เป็นเหตุการณ์ทำศึกสงครามสมัยอยุธยา ขุนศึกเน้นการสู้รบของชาชาติทหาร ส่วนกษัตริย์นั้น เน้นความเสียสละเพื่อบ้านเมืองของขัตติยนารี 2 พระองค์ รัตนโกสินทร์ บันทึกความเป็นอยู่และเรื่องราวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์สมัย รัตนโกสินทร์ตอนต้น สี่แผ่นดินบันทึกความเป็นอยู่และเรื่องราวที่สำคัญทางประวัติศาสตร์สมัยรัตนโกสินทร์ตอนกลาง ถึงตอนปลาย ส่วน ประชาธิปไตยบนเส้นขนานนั้นได้บันทึกเหตุการณ์ช่วงรัชกาลที่ 7 เป็นเหตุการณ์และสถานการณ์ที่แตกต่างมากขึ้นคือ ประวัติศาสตร์ทางการเมืองของประเทศไทย

อย่างไรก็ตามในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทั้ง 5 เรื่องนี้ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้คำ และภาพพจน์ในการสร้างจินตภาพ เป็นจำนวนมากจึงทำให้ผู้วิจัยใคร่ศึกษาหาคำตอบลักษณะของภาษาจินตภาพที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 5 เรื่องดังกล่าวข้างต้น

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เพื่อศึกษาลักษณะของภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบลักษณะของภาษาจินตภาพในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์
2. ทำให้ได้แนวทางการศึกษาลักษณะของภาษาจินตภาพในงานเขียนประเภทอื่นต่อไป
3. ทำให้ได้แนวทางแก่ผู้สนใจ การแตงนวนิยายโดยใช้ภาษาจินตภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ได้ศึกษาข้อมูลจากนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ทั้งหมด 5 เรื่อง รวม 18 เล่ม ดังนี้

1. นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่อิงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา 2 เรื่อง รวม 11 เล่ม ดังนี้

1.1 ชุนศึก ของ ไม้เมืองเดิม (เล่ม 1- เล่ม 10) จำนวน 10 เล่ม

1.2 กษัตริยา ของ ทมยันตี จำนวน 1 เล่ม

2. นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ที่อิงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ 3 เรื่อง รวม 7 เล่ม ดังนี้

2.1 รัตนโกสินทร์ ของ ว.วินิจฉัยกุล (เล่ม 1-เล่ม 2) จำนวน 2 เล่ม

2.2 สี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (เล่ม 1-เล่ม 4) จำนวน 4 เล่ม

2.3 ประชาธิปไตยบนเส้นขนาน ของ วินทร์ วิวรรณินทร์ จำนวน 1 เล่ม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภาษาจินตภาพ หมายถึง การใช้ภาษาที่มีลักษณะเด่นหรือลักษณะพิเศษ ในที่นี้หมายถึง ความเปรียบ และสัญลักษณ์ในงานเขียน เพื่อสื่ออารมณ์ ความคิด อันจะก่อให้เกิดภาพขึ้นภายในจิตใจ และความคิดของผู้อ่าน

นวนิยายอิงประวัติศาสตร์ หมายถึง เรื่องราวที่นำเค้าโครงมาจากประวัติศาสตร์ มีการดำเนินเรื่อง จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์ ผู้แต่งอาจสร้างตัวละครขึ้นมา สร้างเรื่องให้ดำเนินไปควบคู่กับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มุ่งให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการและอารมณ์สะเทือนใจยิ่งกว่าการอ่าน บันทึกเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ หรือ พงศาวดาร โดยตรง

อุปมา หมายถึง ใช้ความเปรียบเทียบอธิบายลักษณะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยสิ่งที่นำมาใช้เป็นการเปรียบเทียบนั้นเป็นสิ่งที่รู้จักกันคืออยู่แล้ว นำมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นลักษณะหนึ่งเพียงด้านเดียว เช่น ให้เป็นความงาม ความรู้ ความขาว เป็นต้น และจะใช้คำเชื่อมแสดงการเปรียบเทียบได้อย่างชัดเจน เช่น คล้าย เหมือน ดัง ดังหนึ่ง ราวกับ คู่ เป็นต้น

อุปลักษณ์ หมายถึง การเปรียบเทียบหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง คำที่แสดงว่าเหมือนนั้นไม่มีปรากฏอยู่ เป็นการเปรียบเทียบโดยตรงว่า สิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง

บุคลาธิษฐาน หมายถึง ภาพที่สมมติขึ้นให้มีกิริยาอาการเหมือนมนุษย์ อาจสมมติสิ่งต่าง ๆ ที่มีชีวิตแต่ทำกิริยาอาการเหมือนหนึ่งเป็นคน หรือนำสิ่งต่างๆ ที่มีชีวิตหรือไม่มีตัวตน (นามธรรม) มาสมมติขึ้นเป็นคน ทำอาการอย่างคำและยังมีเนื้อเรื่องเล่าประกอบ เพื่อช่วยให้เข้าใจเรื่องได้รวดเร็วขึ้นเป็นการสร้างเรื่องประกอบความคิดก็ได้ นอกจากนี้อาจนำสัตว์มาสื่อ โดยมีเรื่องเล่าประกอบเป็นนิทานเทียบกับมนุษย์ในเชิงสอนใจต่างๆ

อติพจน์ หมายถึง การกล่าวเกินจริงเพื่อบรรยายความรู้สึก

ภาพพจน์ หมายถึง คำหรือกลุ่มคำที่เกิดจากกลวิธีการใช้คำเพื่อก่อให้เกิดภาพที่แจ่มชัดและลึกซึ้งขึ้นในใจของผู้อ่านหรือผู้ฟัง เช่นกลวิธีการกล่าวเปรียบเทียบ หรือการกล่าวเกินจริง เป็นต้น